

‘Van de koeien naar de trams – leven als student in een studentenstad’

Lezing conferentie studerenden gereformeerde gemeenten 11 september 2010

Het voelt vreemd om hier te staan. Nog geen tien jaar geleden zat ik voor het eerst daar in de zaal en stond hier prof. Dr. Velema. Het ging toen over ethiek. Wat hij precies gezegd heeft, herinner ik me niet meer. Wel herinner ik me nog dat we hem na afloop een daverend applaus gegeven hebben. Dat mocht eigenlijk niet, maar niemand vond het erg. Want prof. Velema, dat was toch wel een geval apart. Mooie herinnering.

Het voelt vreemd om hier te staan, zei ik. Ik ben geen expert op het gebied van studentkunde, laat staan een kerkmuren overschrijdende autoriteit als prof. Velema tien jaar geleden. Daar komt bij dat over tal van onderwerpen boekenkasten zijn vol geschreven. Maar over het studentenleven bestaat bij mijn weten niet zo'n kast, hoogstens wat dunne boekjes. Ervaringen en herinneringen, zoals die van 10 jaar geleden aan de lezing van prof. Velema, daarmee zullen we het deze morgen moeten doen als we het met elkaar hebben over leven als student in de studentenstad.

Dat betekent ook dat de standpunten die ik zo meteen zal innemen, sterk gekleurd zijn door *mijn* ervaringen. De ervaringen van een student technische bedrijfskunde die in 2001 het Zeeuwse platteland verruilde voor Eindhoven, de lichtstad in het Roomse zuiden. Een doorsnee student op kamers die zes jaar lang braaf studeerde en bijna ieder weekend thuis was, een actief lid van studentenvereniging CSFR en de gergemkring in Utrecht. Wellicht zijn jullie ervaringen heel anders en ben je het daarom geheel met mij oneens. Ik ga er van uit dat je in dat geval me straks bij de discussie het vuur na aan de schenen legt.

Drie invalshoeken, drie 'rollen' die je als student hebt, staan centraal in mijn verhaal: mens in de stad, christen in de collegebank en student in de kerk. Ik zal elk van deze drie invalshoeken beginnen met een vraag, die ik dan vervolgens probeer te beantwoorden.

1. Mens in de stad

Laten we beginnen met 'Mens in de stad'. De vraag die ik wil beantwoorden is deze: hoe moet je de verandering die zich voordoet als je gaat studeren taxeren? Zijn het bedreigingen of juist niet?

Mijn eerste associatie bij 'mens in de stad' is Pietje Puk. Om precies te zijn: twee zinsneden uit het boek *Pietje Puk gaat op reis*. Wij hadden vroeger thuis een prachtig bandje van dit leuke kinderboek, en die

twee zinsneden vergeet ik nooit meer. de postbode van Keteldorp gaat met boer Krijn naar Rotterdam. Dat loopt natuurlijk helemaal mis. En dan zet boer Krijn stad tegenover dorp: de stad beschrijft hij als een gejaagde plek waar de 'trams tjingelbellen' en daartegenover stel hij met heimwee het dorp waar 'de koeien loeien'.

Trams tegenover koeien. Om eerlijk te zijn: ik begrijp boer Krijn wel. Hoewel in Krabbendijke weinig koeien loeiden en in Eindhoven geen trams reden, laat staan tjingelbellen, verliep ook mijn eerste kennismaking niet vlekkeloos. Tijdens de introweek waren de spelletjes leuk, maar in de bierstraat van Eindhoven voelde ik me niet op mijn gemak. En toen de tweede avond de decibellen me om de oren vlogen was ik binnen 10 minuten vertrokken en had ik het helemaal gehad.

Dit beeld van de grote, boze, gevaarlijke stad – ik had nog niet verteld dat ook boer Krijns portemonnee gestolen was – is binnen de gereformeerde gezindte redelijk diep geworteld, als ik me niet vergis. De zogenaamde biblebelt laat op een enkele uitzondering na de steden links liggen. En de ontstaansgeschiedenis van de gereformeerde gemeenten is sterk verbonden met het platteland.

Voor mijzelf is dit echter niet het hele verhaal. Waar boer Krijn rechtsomkeert maakte en terug ging naar Keteldorp, ben ik me na verloop van tijd meer en meer thuis gaan voelen in de stad – niet in om de bierstraat en de decibellen natuurlijk, maar vanwege de dynamiek en cultuur - en woon ik er nu ook. Als Dordrecht tenminste een echte stad genoemd mag worden.

Belangrijker is dat de brede kerkelijke traditie genuanceerder denk over de stad dan vaak in de gereformeerde gezindte gedaan wordt. Inderdaad, in de bijbel staat de stad aan de ene kant symbool voor zonde en verderf. Aan de andere kant is het juist de plaats waar de Heere wil wonen en werken. Ninevé is daarvan een mooi voorbeeld: een zeer zondige stad, maar na de prediking van Jona bekeert men zich wel. Diezelfde dynamiek zien we ook in het Nieuwe Testament, Paulus bezoekt juist de belangrijke steden van zijn tijd en in de kerkgeschiedenis. De Reformatie, bijvoorbeeld, was een echte stadsbeweging.

Wat wil ik hiermee zeggen? In de eerste plaats dit: wie verandert van leefomgeving – van de koeien naar de trams – zal merken dat zijn oude denkbeelden niet langer perse vanzelfsprekend zijn. Dat geldt niet alleen als je van het platteland naar de stad gaat. Ook als je de provinciestad verruult voor het relatief anonieme leven als student in een studentenstad heb je hiermee te maken. Ook als je thuis blijft wonen. Je merkt dan hoezeer je overtuigingen mede zijn gevormd door en het product zijn van de omgeving

waarin je dagelijks verkeert – en hoe weinig van je verstand. De gewoonten, gebruiken en tradities zijn heel bepalend voor wat je denkt en vindt. Ik kom daar zo bij het punt apologetiek nog wel op terug.

Ik vraag me af of de ervaring dat oude denkbeelden niet langer perse van zelfsprekend zijn vanuit christelijk oogpunt gezien wel zo negatief is. In de vertrouwde omgeving is het heel gemakkelijk om jaarinjaaruit – denk aan de koeien van boer Krijn – hetzelfde brave burgerlijke leventje te leiden met de wekelijkse kerkgang als vast ritueel en de sociale controle als moreel vangnet. Daar is op zich niets mee mis. In de stad is dat alles echter minder vanzelfsprekend. Sterker nog: daar word je gedwongen zelf je keuzes te maken, zelf te doordenken. Als je op zondagmorgen de enige in de straat bent die richting de kerk gaat, niemand heeft het door als je niet gaat. Een mooie verantwoordelijkheid! Ga je om 11 uur 's avonds na een studie- of Bijbelkring mee borrelen met christelijke medestudenten die daar geen problemen mee hebben? Hoe reageer je als een medestudent tegen je zegt dat hij homo is en jou wel een leuke jongen vindt? Hoe reageer je op de weekendverhalen van je medestudenten? Breng je dan jouw zondagsbesteding ter sprake of doe je er het zwijgen toe?

Die gewaarwordingen en dat proces kan heel louterend zijn, zo heb ik het in ieder geval ervaren. Niet alleen als een – normale – stap in het volwassen worden. Ook in geestelijk opzicht. Mag ik hier verwijzen naar de Bijbeltekst “och of gij koud waart of heet”?

Mijn antwoord op de vraag hoe je de veranderingen die zich voordoen als je gaat studeren moet waarderen, is dus in eerste instantie positief: het dwingt tot nadenken en zelf keuzes maken.

Maar ik zeg er wel nadrukkelijk bij: in *eerste instantie* positief. Het gaat er wel om hoe je met die veranderingen omgaat.

2. Christen in de collegebank

Daarmee ben ik bij het tweede hoofdonderwerp aangekomen: christen in de collegebank. Ik wil dit toespitsen op de volgende vraag: hoe besteed je als christelijke student je tijd?

Laten we eerst de klemtoon maar eens leggen op de collegebank. Niet in kantoor, bouwplaats, raadszaal, keuken, personeelskamer of consistorie. Daar kom je vanzelf, bij leven en welzijn. De collegebank is je stek, en dat zie ik breed. Als je gaat studeren kom je vroeg of laat te staan voor keuzes en vragen zei ik net – maar je hebt ook ruim de tijd om na te denken over de antwoorden. Tijdens mijn introductieweek in Eindhoven hield de oude professor Splinter ons voor dat studeren slechts 40 uur per week kost en dat er dus 128 uren overblijven voor vorming naast je studie. Calvijn, Luther, Groen van Prinsterer en

Kohlbrugge noemde deze katholieke prof natuurlijk niet als tijdbestedingsopties. Augustinus trouwens ook niet, maar dat was vast vergeetachtigheid. Wel de krant, en daar heb ik me samen met huisgenoot en mijn goede vriend aan gehouden. Gedurende onze gehele studententijd hebben we ons via proefabonnementen voorzien van Trouw's, NRC's en Volkskranten.

Het is overigens niet alleen een kwestie van uren en minuten. Als student ben je een buitenstaander. Je bent relatief ongebonden en hebt weinig verantwoordelijkheden. Dat geeft ruimte in je hoofd en scheidt afstand tot de zaken waar je naar kijkt. Als je straks klaar bent met studeren is dat over. Je wordt dan in no-time opgeslokt door gezin, werk, kerk en honderd andere dingen waarvoor je je verantwoordelijk voelt. Dan moet je denkraam wel heel groot zijn, wil je dan nog uitgebreid de tijd hebben om te reflecteren op de grote vragen van het leven, terwijl je er juist dan het meest behoefte aan hebt. Je valt dan noodgedwongen terug op de basis die je hebt gelegd in je studententijd. Een stevig fundament is dan goud waard.

In die collegebank zit je als christen. Dat betekent dat de vragen waar we het net over hadden, vaak fundamentele vragen zijn. En jouw levenswijze is fundamenteel anders dan die van veel van je medestudenten – als je tenminste op een niet-christelijke onderwijsinstelling zit. De rationele verdediging van de standpunten op grond van de bijbel – apologetiek noemen we dat – is dan een veelgebruikt middel.

Wat is de waarde van apologetiek? Laat ik beginnen met een citaat: Dit citaat is afkomstig uit *Brieven van een scepticus*, een heel aardig boek van vader en zoon Boyd. Zoon Boyd is theoloog, vader was ooit katholiek maar is afgeknapt en afgehaakt. Zoonlief begint een briefwisseling met pa over het christelijk geloof en geeft daarin antwoord op vragen als: is God almachtig? Hoe kun je geloven dat een mens God is?. Op de vraag 'hoe kan ik er nu zeker van zijn dat het allemaal waar is, antwoordt de zoon: "Om heel eerlijk te zijn, eigenlijk weet ik niet hoe we nu verder moeten met onze discussie. Mijn rol als 'apologeet' lijkt zo ongeveer ten einde, maar misschien is wat pastoraal advies hier wel op zijn plaats- als u het tenminste niet erg vindt om dat van uw zoon te krijgen". Dit boek en vooral de passage die ik net citeerde illustreert een aantal dingen die ik over apologetiek wil opmerken.

Apologetiek is niet zaligmakend. Apologetiek heeft een nuttige, maar begrensde functie. Dat geldt zowel richting niet-christelijke medestudenten als voor jezelf.

Richting niet-christelijke medestudenten gaat het er aan de ene kant om te laten zien dat christenen geen domme mensen zijn omdat ze christen zijn. Maar belangrijker is te laten zien dat het christelijk

geloof in zijn essentie geen leer- of plichtenstelsel is, maar een relatie. Een relatie die God in Christus wil aangaan met zondige mensen. Het Bijbelse beeld van de vader en kinderen – Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de HEERE over degenen, die Hem vrezen, psalm 103! – of het beeld van het huwelijk maakt dat goed duidelijk, heb ik gemerkt.

[In de schets die ik van de commissie heb gekregen, werd expliciet gevraagd naar de waarde van het boek over apologetiek van Tim Keller, de bekende dominee en apologet uit New York. Ik vind dat Keller in het tweede deel van zijn boek *In alle redelijkheid* bovengenoemde zaken prachtig uitlegt. In dat deel van zijn boek beschrijft hij kernachtig en heel toegankelijk de hoofdzaken waarover het gaat in het christelijk geloof. Een minder goed voorbeeld vind ik de wijze waarop de discussie over schepping en evolutie de afgelopen jaren is gevoerd. Begrijp me goed – die discussie is belangrijk, maar het gevaar is m.i. groot dat het lijkt alsof het hier over de kern van het christelijk geloof gaat, en dat is natuurlijk niet zo.]

Contacten met medestudenten beginnen vaak niet met apologetiek en eindigen er ook niet mee. Het gaat vooral ook over contact van mens tot mens en iets laten zien van wat je drijft.

Ook voor jezelf geldt dat apologetische boeken laten zien dat het christelijk geloof niet iets is voor domme mensen – maar ik geloof niet dat je er Christus door leert kennen. Je vragen en twijfels te lijf gaan door met je verstand op zoek te gaan naar antwoorden kan ook een vluchtweg zijn buiten God om.

Daarnaast is het de vraag of je verstand wel de bron is waar je vragen en twijfels uit komen. Ik had beloofd dat ik daarop terug zou komen. De bekende Engelse apologet C.S. Lewis gaat in één van zijn essays in op de vraag waarom zoveel studenten de kerk vaarwel zeggen. Vaak wordt gezegd dat dat komt door logische, rationele argumenten die de christelijke leer onder kritiek stellen. Lewis onderschrijft dat totaal niet. Volgens hem ligt het aan de verandering van omgeving. Hij legt met een pakkend voorbeeld uit waardoor dat komt. “Er zijn dingen die er gevaarlijk uitzien, maar het niet zijn, bijvoorbeeld het leren zwemmen of bergbeklimmen. De instructeur zegt dat het veilig is. Uit ervaring weet je dat je hem kunt vertrouwen. Misschien kun je zelfs met je eigen verstand zien dat het veilig is. Maar de kritieke vraag is of je dat zult blijven geloven wanneer je de steilte onder je ziet, of voelt dat je zonder ondersteuning in het water ligt.” Hij zegt dus: met je verstand weet je dat niet gevaarlijk is. Maar toch twijfel je, omdat je ogen dingen zien die wel gevaarlijk lijken. Hetzelfde geldt, zegt Lewis, voor studenten die het ouderlijk huis verlaten en gaan studeren in de stad. Met je verstand weet je wat de waarde is van het christelijk geloof – maar in je nieuwe omgeving zie je daar niets van terug. Waar in je

vroegere omgeving zoals op de middelbare school iedereen om je heen diezelfde overtuiging had en daarnaar probeerden te leven, zit je nu tussen mensen die dat volstrekt anders zien. Het lezen van apologetische boeken pakt dat probleem niet bij de bron aan.

Terug naar de vraag hoe besteed ik als student mijn tijd. Mijn antwoord daarop is: Ga de vragen die op je af komen niet uit de weg. Je hebt de tijd om hierover na te denken, te lezen en te discussiëren. Gebruik je tijd daar ook voor. Maar besef wel dat intellectueel, dus met je verstand bezig zijn met deze vragen, twijfels lang niet altijd zal wegnemen.

3. Student in de kerk

Wat dan wel? Volgens mij is dat de gemeenschap van christenen. Dat brengt me bij het derde hoofdonderwerp: student in de kerk.

De centrale vraag is hierbij: hoe zorg je als student dat je deel uit maakt van een gemeenschap van christenen die elkaar steunen zoals zo sterk benadrukt wordt in het Nieuwe Testament?

Als student zit je kerkelijk gezien in een wonderlijke positie – zeker als je op kamers woont, lid bent van een studentenvereniging of een vriend(in) hebt die elders woont. Je zit overal en als je niet oppast hoor je nergens bij. En dat is niet wenselijk.

In het Nieuwe Testament is het vanzelfsprekend dat christenen lid zijn van een gemeente. De Heere Jezus zegt zelf: Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden. Dáár wil Hij werken met Zijn woord en Geest. Dat is de eerste en belangrijkste reden. Daarnaast is Christus het hoofd, en de gemeente Zijn lichaam. Dat lichaam is er ook om elkaar tot een hand en een voet te zijn. Alle leden moeten hun gaven gebruiken tot nut van de ander en tot eer van Gods Naam.

Dit geldt natuurlijk voor iedereen. Maar waarom is kerk zo belangrijk voor studenten die veranderen van omgeving? In de kerk word je omringd door medechristenen die als het goed is hun leven willen richten naar God en Zijn Woord. In de kerk vind je iets terug van die vanzelfsprekendheid die je misschien zo node mist in de omgeving waarin je dagelijks verkeert.

Als student ben je allereerst zelf verantwoordelijk voor het onderhouden van een band met een kerkelijke gemeente. En die verantwoordelijkheid moet je nemen. Concreet betekent dat: ga 's zondags naar de kerk in de gemeente waar je lid of dooplid bent. Of andersom: word lid van de gemeente waar je

's zondags ter kerke gaat. Hetzelfde geldt voor het volgen van catechisatie en eventuele deelname aan een jeugdvereniging. Ook belangrijk: zorg dat je huisbezoek krijgt. Bij je ouders, of, en dat is misschien nog wel beter, apart.

Aan de andere kant heeft ook de gemeente haar verantwoordelijkheid. Het is natuurlijk mooi dat er een deputaatschap is, maar dat ontslaat de gemeente niet van haar plichten jegens haar studenten – integendeel. Juist het gegeven dát er een deputaatschap nodig is voor studenten moet gemeenten extra alert maken. Ik denk daarbij aan voorbede in het gebed, de al genoemde huisbezoeken, maar ook belangstellende vragen. En dat is een verantwoordelijkheid van heel de gemeente.

Daarnaast kan het goed zijn om een aantal keer per jaar een avond voor studenten te beleggen. In Dordrecht – ik zet nu even de pet van oud-student af – zijn we daar twee jaar geleden mee begonnen. Zo'n vier keer per jaar komen studenten op zondagavond bij elkaar onder leiding van twee oud-studenten waarvan er ook één ambtsdrager is. In huiselijke sfeer drinken we eerst thee en koffie, praten ruim een uur over een onderwerp, en daarna gaan de gesprekken alle kanten op. Op die manier spreken studenten uit de gemeente elkaar, ook over dingen waar ze allemaal mee te maken hebben en kunnen ze vragen, twijfels enz. op een informele manier bespreken met gemeenteleden die die vragen kennen of zelf hebben gehad.

Als je echter doordeweeks op kamers woont, is de gemeente ver weg. Ook dan is het goed om elkaar als christelijke studenten op te zoeken en elkaar tot een hand en een voet te zijn.

Ik wil daarom ook een warm pleidooi houden voor het lidmaatschap van één van de reformatorische studentenverenigingen. Een goed functionerende studentenvereniging kan je zoveel bieden. Laat ik een paar dingen noemen:

- Sociale contacten met studenten uit de volle breedte van de reformatorische kerken. Een gergemmer denkt en redeneert anders dan een christelijk-gereformeerde broeder of zuster. Binnen een vereniging kun je elkaar leren waarderen en begrijpen. Ook hiervan geldt: na je studententijd krijg je die kans niet meer terwijl het heel belangrijk is.
- Structuur en discipline om op een zinvolle manier je avonden te vullen. Goed organiseren is een vak dat niet iedereen beheerst. Je wilt niet weten hoeveel studenten hun avonden vullen met nietsdoen, film en TV. Een vereniging maakt het deze mensen een stuk gemakkelijker, of moeilijker door activiteiten te organiseren, het is maar hoe je het bekijkt. Een stukje sociale controle hoort daar ook bij, en dat is helemaal niet verkeerd.

- Vorming op tal van onderdelen. Via verenigingen kom je in aanraking met onderwerpen, boeken en denkers waar je van tevoren wellicht nog nooit over had gehoord. Ook bieden ze alle ruimte om te leren organiseren, vergaderen, discussiëren, presenteren etc.
- En tenslotte ben ik bepaald niet de enige die via de studentenvereniging een echtgenote heeft gevonden. Volgens één van mijn vrienden is dat zelfs de belangrijkste functie van een vereniging. Tja.

De vraag waarmee ik dit deel begon luidde: hoe zorg je als student dat je deel uit maakt van een gemeenschap van christenen die elkaar steunen zoals zo sterk benadrukt wordt in het Nieuwe Testament? Het antwoord daarop is niet eenvoudig. Probeer in de eerste plaats actief lid te blijven van je eigen gemeente. Zorg daarnaast voor contacten met christelijke medestudenten, bijvoorbeeld via een studentenvereniging.

Conclusies

Student en stad is een breed onderwerp. Aan de hand van drie vragen heb ik een poging gedaan de belangrijkste aspecten hiervan te bespreken. Ter afsluiting wil ik bij wijze van samenvatting de antwoorden nog één keer de revue laten passeren:

1. Van de koeien naar de trams – gaan studeren is een grote overgang die je stelt voor nieuwe vragen en uitdagingen.
2. Ga die vragen niet uit de weg. Je hebt de tijd om hierover na te denken, te lezen en te discussiëren. Gebruik je tijd daar ook voor.
3. Doe dat vooral ook samen met mensen in je omgeving – vrienden, medestudenten, leden van een studentenvereniging.
4. En tenslotte: vergeet de kerkelijke gemeente niet. De kerk, zegt Calvijn, is onze moeder. Daarover zegt hij het volgende in zijn Institutie, en met dat citaat wil ik mijn verhaal besluiten: “Laat ons alleen uit de naam ‘moeder’ leren, hoe nuttig, ja noodzakelijk de kennis van kerk als onze moeder voor ons is. Want er is geen ander ingang tot het leven, indien zij ons niet in haar schoot ontvangt, baart, ons voedt aan haar borsten, en eindelijk onder haar hoede en leiding neemt, totdat wij, nadat we het sterfelijke vlees hebben afgelegd, gelijk zullen zijn aan de engelen.”

Linco Nieuwenhuyzen